

VOORWOORD

Regionaal Landschap de Voorkempen in beweging!

U heeft het vast gemerkt de afgelopen maanden, er beweegt wat rond natuur en landschap in de Voorkempen: de zwaluwenactie, de opening van de Kooldries – Hoofsweer, de zomerpicknick, het fauna-akkerproject, ... Stuk voor stuk geslaagde acties.

Met de zomerpicknick wilden we enerzijds mensen laten genieten van het vrolijke gekwetter van de zwaluwen en van alles wat het platteland te bieden heeft en anderzijds aandacht vragen voor de problematiek van de zwaluwen. Dankzij de inzet van het personeelsteam en van vele partners zijn we daar zeker in geslaagd. Hierdoor is de zomerpicknick een stimulans om samen verder te werken aan het behoud en de bescherming van de bestaande zwaluwkolonies.

Vele bezoekers ook op de opening van de nieuwe wandelpaden in de Kooldries – Hoofsweer, meer dan 1000 wandelaars kwamen genieten van dit prachtige natuurgebied.

Genieten van de prachtige natuur en het landschap van de Voorkempen is erg belangrijk, maar volstaat niet om onze streekidentiteit te ontwikkelen. Het landschap en de natuur zelf verdienen ook onze aandacht. Daarom denk ik dat we trots mogen zijn op de eerste resultaten van ons fauna-akkerproject. Dit jaar werden verschillende fauna-akkers aangelegd, samen goed voor zo'n 60 hectare bloemenruigte die

deze winter zeker van betekenis zullen zijn als schuil- en voedselplaats voor verschillende diersoorten.

Ook de komende maanden staat er vanalles te gebeuren. Op 19 september verwelkom ik u graag op de Molenfeesten van Pulderbos waar we onze gloednieuwe landschapsbelevissenfietsroute aan u voorstellen. Op 7 november kan u kennismaken met het Peerdsbos en zijn verleden. In deze landschapskrant lees je er meer over!

Ga je liever zelf tot actie over? Neem dan zeker eens een kijkje op onze website en ontdek hoe ook jij je steentje kan bijdragen. Twee activiteiten wil ik graag extra onder uw aandacht brengen. Tijdens onze educatieve zaadoogstactie op 25 september in Zoerselbos kom je alles te weten over het hoe en waarom van het behouden van onze autochtone bomen en struiken. Ook op 20 november krijg je de kans om de handen uit de mouwen te steken. Ontdek in deze Landschapskrant in welke natuurgebieden in de Voorkempen een natuurwerkdag wordt georganiseerd en werk mee aan het behouden van onze biodiversiteit. Samen met de bosrietzanger en vele andere soorten reken ik op u. Van harte welkom!

Veel leesplezier!

Rik Röttger
Voorzitter
Gedeputeerde voor Leefmilieu

In beeld Voorbije activiteiten

2

Natuur en Landschap Bossen in de Voorkempen

3

Fietsplezier in de Voorkempen Landschapsbelevissen

3

Activiteitenkalender

4

Afrikaans zangtalent
Bosrietzanger

PAGINA 2

In Beeld

Kooldries - Hoofsweer

14 maart 2010

Samen met acteur Pol Goossen, alias Frank Bomans uit Thuis, maakte zo'n duizend wandelaars op zondag 14 maart kennis met de nieuwe wandelpaden in het natuurgebied Kooldries - Hoofsweer in Brecht. Het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB), Regionaal Landschap de Voorkempen, Natuurpunt en de gemeente Brecht zorgden voor een feestelijk openingsprogramma.

Met zijn vele poelen vormt Kooldries - Hoofsweer een unieke biotoop voor o.a. watervogels en amfibieën, zoals de beschermde kamsalamander. Een wandel- en informatiefolder is gratis verkrijgbaar bij de toeristische dienst van de gemeente Brecht.

Acteur Pol Goossen als gelegenheidsdjs

1 augustus 2010

Niet minder dan 300 eet- en kijklustigen bezochten op 1 augustus de zomerpicknick van Regionaal Landschap de Voorkempen in de 'Zwaluwenhoeve' in Wuustwezel. Tal van verenigingen verleenden hun medewerking: de gemeente Wuustwezel, Provincie Antwerpen (Terra Nova), Landelijke Gilden, Boerenbond, KVLV, Noordtuin van Antwerpen, Natuurpunt, WBE Noorderkempen, VMPA-Natuurgidsen, Hooibeekhoeve e.a.

Niet toevallig stond het smulfeestijn dit jaar in het teken van zwaluwen. Vele gezinnen en kinderen genoten van het vrolijke gekwetter en van alles wat het platteland te bieden heeft.

Heerlijk genieten op het erf

60 ha fauna-akker

Het fauna-akkerproject werd een groot succes. In het voorjaar van 2010 werd in totaal 60 ha fauna-akker ingezaaid!

Fauna-akker in Zandhoven

Dankzij de financiële steun van de Provincie Antwerpen en het Agentschap voor Natuur en Bos konden we 12 wildebeheereenheden (WBE's) voldoende zaadmengsel geven voor het inzaaien van 50 ha fauna-akker. Ook andere terreinbeherende organisaties steunden het project en zaaiden samen nog eens 10 ha in. Hierdoor werden de eerder monotone maisakkertjes die slechts geschikt zijn voor enkele diersoorten, vervangen door de uitbundige bloemenruigtes van de fauna-akkers, die gedurende het ganse jaar voedsel- en schuilmogelijkheden bieden voor talrijke diersoorten.

Ook in 2011 willen we dit project graag verderzetten. Samen met jagers, natuurbeheerders, landbouwers, imkers,...willen we nagaan hoe ons fauna-akkerproject nog kan verbeterd worden. Daarom organiseren we op 19 februari een themadag over fauna-akkers en bijen. Aan de hand van een aantal lezingen en workshops willen we samen zoeken naar antwoorden. Wat kunnen we leren uit het huidige project? Moeten we zaadmengsels aangepast aan specifieke bodemomstandigheden of diersoorten aanbieden?

Iedereen die wil meedenken is welkom op zaterdag **19 februari 2011** van 10.30 tot 17.00 in het Bethaniënhuis te Zoersel. Meer info vind je weldra op onze website of bij Thomas Impens (telefoon 03/312 87 12 of via e-mail thomas.impens@rldv.provant.be).

Afrikaans zangtalent

Bosrietzanger

Bosrietzangers zijn trekvogels die minstens 7.500 kilometer vliegen om te overwinteren in Namibië en Zambia, en dan ook weer terugvliegen. Uit onderzoek is gebleken dat bosrietzangers veel Afrikaanse vogelsoorten imiteren, waarvan ze de zang hebben opgepikt tijdens hun eerste overwintering in Afrika. Wie dus wandelend door de Voorkempen Afrikaans gezang hoort, weet met bosrietzangers te maken te hebben...

De bosrietzanger is een onopvallende vogel die broedt in het riet, niet alleen langs water, maar ook in drogere gebieden. Hij klimt behendig langs rietstengels en maakt er zijn komvormig nest tussen enkele stengels of takken.

In de beemden langs het Groot Schijn ter hoogte van het gemeentelijk park Wijnegemhof kwam gedurende jaren de laatste populatie bosrietzanger in de Schijnvallei voor.

De gemeente Wijnegem en Natuurpunt Schijnvallei willen zich op de Dag van de Natuur inzetten voor deze bijzondere trekvogel en door het uitvoeren van beheerwerken zijn leefomgeving verbeteren. Kom jij ook helpen?

In het Internationaal Jaar van de Biodiversiteit staat de Dag van de Natuur van Natuurpunt dit jaar in het teken van bijzondere soorten. Ook bij jou in de buurt kan je meewerken tijdens een beheeractiviteit. **Meer info op www.natuurpunt.be.**

20 november 2010

Dag van de Natuur

Steek je handen uit de mouwen op de 'Dag van de Natuur' en help de bosrietzanger en andere bijzondere soorten vooruit in een natuurgebied bij jou in de buurt.

Aanplantactie Het Rood © Johan Vandewalle, Natuurpunt

Kapellen

Het Rood, een voormalig kasteelpark met loofbos en majestueuze dreven. Een oude bomenrij wordt in ere hersteld. Hiervoor wil natuurpunt minstens 1.000 struiken (hoofdzakelijk meidoorn) aanplanten onder de bestaande zomereiken. De combinatie van grote zomereiken met nectarstruiken zoals meidoorn zal ten goede komen aan de eikenpage, een bijzondere dagvlinder die in het gebied voorkomt.

Trefpunt: centrale dreef in Het Rood in de Streepstraat in Kapellen, pijlen wijzen je de weg, vanaf 9u30
Info: de gemeente Kapellen zorgt voor lekkere soep, een hapje en een drankje, graag je komt bevestigen aub.
Contact: Natuurhuis, Steenstraat 25, 2180 Ekeren, tel. 03/541 58 25, antwerpennoord@natuurpunt.be

Kalmthout

In natuurreserveaat Lisseven worden het oude ven geplagd en een dunning van het bomenbestand uitgevoerd.

Trefpunt: ingang reserveaat Lisseven, Lissevenstraat in Kalmthout, van 8.00u tot 12.00u
Contact: Igor Vandamme, conservator, telefoon 03/666 06 80, igor.vandamme@skynet.be

Wijnegem

In het gemeentelijk park Wijnegemhof, gelegen in de Schijnvallei aan de samenvloeiing van de Zwanenbeek met het Groot Schijn, krijgt een brede rietkraag die de aanvoergracht van de grote vijver begeleidt het nodige onderhoud zodat de bosrietzanger hier een geschikte biotoop blijft vinden.

Trefpunt: centrale dreef in het park Wijnegemhof in Wijnegem, van 9.30u tot 15.00u
Info: de gemeentelijke milieuraad zorgt voor lekkere soep, een hapje en een drankje, graag je komt bevestigen aub.
Contact: secretariaat Natuurpunt Schijnvallei (di-w-do 11.00u-17.00u), Kerkelei 10, 2970 Schilde, telefoon 03/354 55 06, info@schijnvallei.be

Zandhoven

In het gevarieerde natuurgebied Lovenhoek wordt op 2 fronten gewerkt. Op een eerste locatie worden streekeigen bomen en struiken aangeplant, op een tweede wordt een open zone hersteld. Gevarieerd en nuttig werk gegarandeerd!

Trefpunt: parking ter hoogte van de kruising van de Pulderdijk met de Boskant te Pulderbos, van 9u00 tot 17.00u
Info: de lokale Natuurpunt-afdelingen zorgen voor lekkere soep, boterhammen en een drankje, graag je komt bevestigen aub.
Contact: Ilf Jacobs, ilfjacobs@yahoo.co.uk, telefoon 0494/26 94 16.

Natuur en landschap

Bossen in de Voorkempen

Oude kasteeldomeinen, parken en bossen bepalen mee het groene karakter van de Voorkempen. De vele bosgebieden van de Voorkempen situeren zich in een brede gordel rond Antwerpen en vormen zo de overgang naar de landelijke Kempen.

De aantrekkingskracht van de Voorkempen als groene rand rond Antwerpen is altijd erg groot geweest. Eertijds bij het ontstaan van de hoven van Plaisantie, veel later bij het verschijnen van de woonparken.

De Hoven van Plaisantie

Vanaf de 15e eeuw investeerden rijke edellieden uit Antwerpen in buitenverblijven buiten de stadswallen. Op zoek naar plattelandsrust kochten ze grote hoeses en heerlijkheden op en verbouwden deze tot schitterende luthoven. Rondom deze kastelen werden parken aangelegd en later ook grote boscomplexen.

Kasteelpark De Mik in Brasschaat

Van heide naar naaldbos

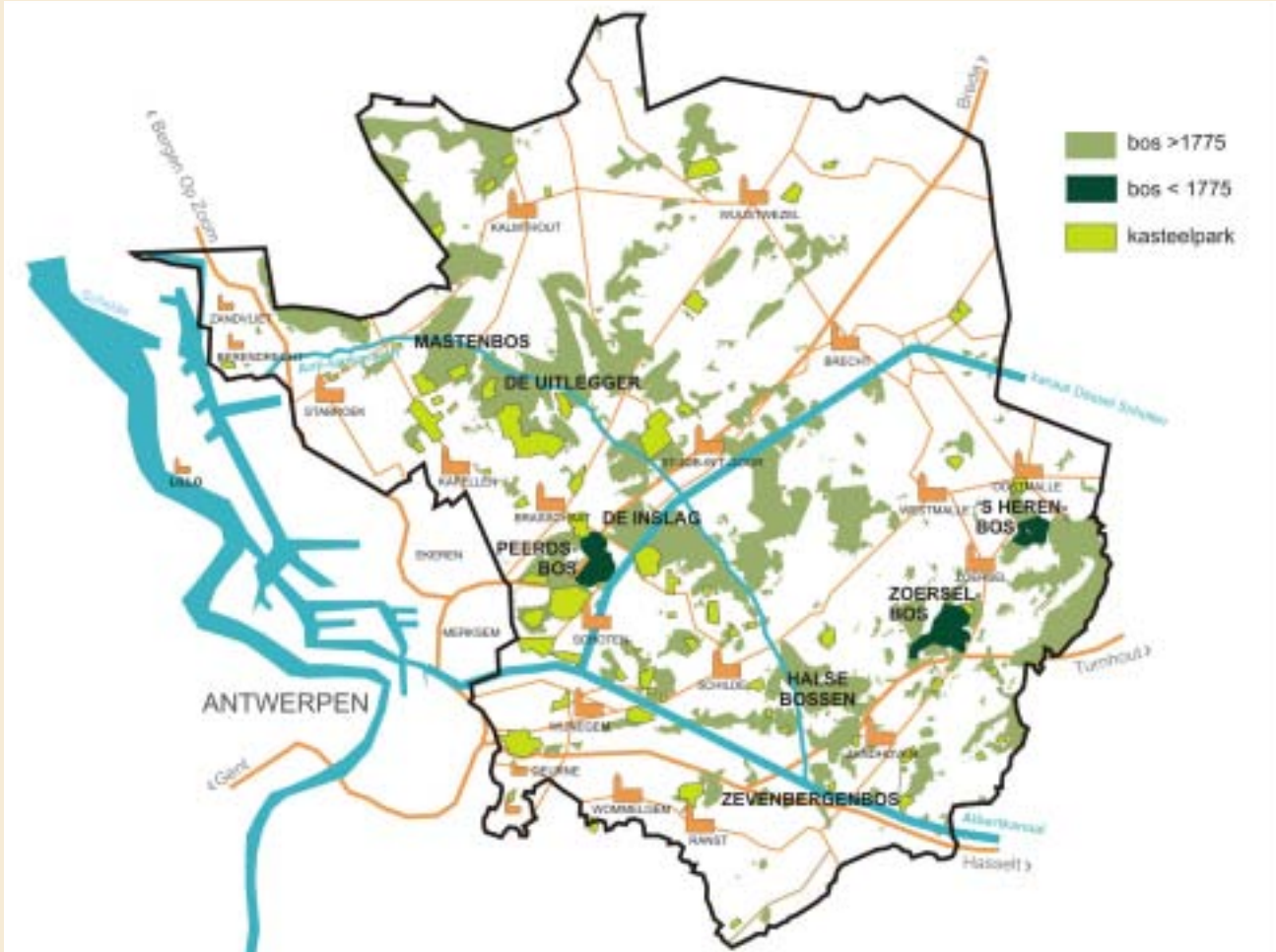
Vele boscomplexen zijn echter veel jonger en ontstonden vanaf de tweede helft van de 18e eeuw toen grote delen van de woeste heidegronden, sommige reeds eerder omgezet naar weide- of akkerland, bebost werden met voornamelijk naaldhout.

Restant van woeste heidegronden © Luc Daniëls

Van naaldbos naar loofbos

Vanaf 1950 verliest het naaldhout deels zijn economische functie. Bovendien streeft het huidige bosbeheer naar een grotere natuurwaarde. De dennenbossen worden omgevormd naar gemengde bossen. Overwoekerende exten als rododendron en

Natuurbeleving in het bos

Amerikaanse vogelkers moeten geleidelijk aan plaats maken voor inheemse bomen en struiken, zoals berk, zomereik, linde, lijsterbes, spork, hulst, hazelaar en taxus.

Het Peerdsbos onder de loep

Het Peerdsbos, 148 ha groot en gelegen op de grens tussen Schoten en Brasschaat, is één van de oude boscomplexen van de Voorkempen met een rijke geschiedenis. De benaming Peerdsbos verschijnt voor het eerst in een rekening (1431-1432) van het toenmalige Sint-Elisabethgasthuis als 'Peertsbusch'. Peerdsbos maakte deel uit van het domein 'Bremdonc' dat in 1280 door de toenmalige eigenares, Isabella Domina De Breda, aan het Sint- Elisabethsgasthuis te Antwerpen werd geschenkt.

Het gasthuis onderhield er nadien een landbouwuutbating, met de Bremdonckhoeve (locatie huidige Melkerijhoeve) als centraal punt. De uitbating diende hoofdzakelijk om in de behoeften van het gasthuis te voorzien. Toch zijn er ook een aantal aanwijzingen dat het gasthuis occasioneel hout verkocht aan particulieren. Het domein zou tot aan de Franse Revolutie door het Sint-Elisabethgasthuis beheerd worden en met de jaren nog uitbreiden met akkerland, weiland, beemden, heide en bos. In de 19e eeuw werden er een aantal percelen verkocht en versnipperde het domein.

Actueel bevindt het oudste stuk bos zich in het zuidelijkste deel op het grondgebied van de gemeente Schoten. In dit deel van het bos zijn er nog getuigen te vinden van het vroegere bosbeheer. Het gebied herbergt talrijke cultuurhistorische elementen.

Nieuwsgierig naar meer?

Kom dan op 7 november naar de cultuurhistorische wandeling in het Peerdsbos. Meer info en andere bostips vind je in het activiteitenoverzicht.

Laarse Beek in Peerdsbos © OCWM-archief

Fietsplezier in de Voorkempen

Landschapsbelevissen

19 september 2010

De gloednieuwe 'Landschapsbelevissenfietsroute' onthult enkele landschapspareltjes in de gemeenten Zandhoven, Ranst, Schilde en Zoersel. Deze fietstocht met landschapsverhalen is een gezamenlijke creatie van mensen uit de sectoren landbouw, natuur, heemkunde en toerisme. Je leert iets over de geschiedenis van natuurgebieden, groendomeinen en landbouwbedrijven in relatie tot het landschap. Ook kastelen, kloosters, hoven en molens passeren de revue.

De samenwerking tussen de verschillende partners kaderde binnen een Vlaams project over draagvlakverbreding. Doel van dit project is natuur en landbouw en andere actoren samen te brengen rond het thema landschap en samen een landschapsfietsroute uit te werken. De verschillende gebruikers van de open ruimte vertellen hun verhaal vanuit hun invalshoek. Ze tonen aan dat de tegenstellingen niet altijd zo groot zijn als ze lijken. De verschillende verhalen staan beschreven in een gratis brochure.

Op 19 september kan je de route voor het eerst zelf verkennen. Tijdens de Molenfeesten vertrekt de fietstocht aan de molen van Pulderbos. Op de

Molenfeesten zelf kan je genieten van de tientallen activiteiten en bezienswaardigheden die plaatsvinden rondom de historische molensite in Pulderbos.

Praktisch
12.30u Boerenmaaltijd (organisatie Molenfeesten), vooraf te reserveren
13.30u Officiële opening door Luc Van Hove, burgemeester van Zandhoven, en Rik Röttger, voorzitter Regionaal Landschap de Voorkempen en gedeputeerde voor Leefmilieu
13.30u - 15.00u vrij vertrek fietsroute, verkorte of volledige afstand, gratis brochure
14.00u en 15.00u geleide fietstocht met natuurgids

Afspraak op de Molenfeesten in Pulderbos, Molenheide 67, 2240 Pulderbos!

Meer info en reserveringen boerenmaaltijd en/of gratis fietsverhuur (mogelijk tot woensdag 15 september): www.rldevoorkempen.be of 03/312 87 10.

Activiteitenoverzicht

Tentoonstelling NALAH 3 - 26 september 2010

Nog tot 26 september ben je van harte welkom in het Provinciaal Natuur- en Landschapshuis (NALAH) in Zoersel, voor een bezoekje aan de biodiversiteitstentoonstelling of de expo over het verleden en de toekomst van het Halle-Hof.

Laat je verwonderen door dier- en plantensoorten. Kom meer te weten over de geschiedenis van het landschap en het kasteel. Maak kennis met de vroegere en de huidige kasteelbewoners.

Maak een wandeling door het park en geef nog tot eind september je mening over het toekomstige parkbeheer (enquêteformulieren beschikbaar op kasteel en gemeentehuis Zoersel).

Open elke weekday van 9.00 tot 17.00u, toegang gratis. Kasteeldreef 55, 2980 Zoersel.

Week van het Bos 10 - 17 oktober 2010

De Week van het Bos is uitgegroeid tot de grootste boshappening in Vlaanderen. Deze campagne wil zo veel mogelijk mensen in contact brengen met de schoonheid van de Vlaamse bossen. Onder de leuze 'In geuren en kleuren' wordt dit jaar ingezoomd op de verscheidenheid aan organismen die bossen herbergen en hun belang voor het behoud van de biodiversiteit.

In de Voorkempen vinden 15 activiteiten plaats.

Praktisch

Datum: 10-17 oktober 2010, meer info via www.weekvanhetbos.be of telefoon: 09/264 90 57

Educatieve zaadoogstactie 25 september 2010

Bomen en struiken die zich sinds de laatste ijstijd spontaan in onze regio gevestigd hebben, noemen we autochtoon. Ze zijn aangepast aan onze klimaat- en bodemomstandigheden en hebben ecologisch en cultuurhistorisch een meerwaarde. Wil je meer leren over autochtone bomen en struiken, of wil je weten hoe het oogsten van zaden precies in zijn werk gaat? RL de Voorkempen organiseert samen met de Bosgroep Antwerpen Noord, het Agentschap voor Natuur en Bos en vzw Vrienden van het Zoerselbos een educatieve zaadoogstactie. Tijdens een wandeling kom je alles te weten over autochtoon plantmateriaal en kan je mee helpen zaden te plukken.

Zaterdag 25 september, 9.00 tot 11.30u - Vlaams bezoekerscentrum Zoerselbos (tegenover Boshuisje). Voorzie laarzen of stevig schoeisel.

Dag van de Trage Weg 24 oktober 2010

Ter gelegenheid van de 'Dag van de Trage Weg' opent de gemeente Zoersel een nieuw wandelpad in de Halse Bossen. Dit is een volgende stap in de uitvoering van de toegankelijkheidsregeling voor de Halse Bossen. Het pad ligt in het verlengde van de Watermolen en sluit via een nieuwe voetgangersbrug over het Groot Schijn aan op de Lemmekensbaan.

Op 24 oktober vindt de officiële opening plaats. Kom met een gids de mooie omgeving verkennen en de boeiende historie achter deze plek ontdekken.

Geleide wandelingen starten om 13.45u, 14.30u en 15.00u aan het dorpsplein van Halle.

Wandelen in de Voorkempen Najaar 2010

De herfst is de ideale periode om de bossen van de Voorkempen te ontdekken. Bomen in herfstkleuren, prachtige paddestoelen, vruchten aan bomen en struiken, ...

Verschillende verenigingen organiseren jaarlijks geleide wandelingen in het bos. Meer info vind je hierover op www.rldevoorkempen.be.

Wil je wandelen met smaak, dan kan je deze winter meestappen met het winterwandelfestijn van het Land van Playsantiën op 28/11 (Zoersel), 11/12 (Lille), 23/01 (Ranst), 6/02 (Zandhoven) en 6/03 (Malle). **Meer info via www.rldevoorkempen.be.**

Als je zelf op ontdekking wil gaan kan je vanaf dit jaar gebruik maken van de **gloednieuwe wandelnetwerken** in de Voorkempen. Binnenkort vind je hierover meer informatie op de website www.antwerpsekempen.be.

Cultuurhistorische wandeling 'Het Peerdsbos en zijn verleden' 7 november 2010

Is het Peerdsbos altijd al bos geweest? Zoniet, hoe zag het er dan uit in de middeleeuwen? Je komt het allemaal te weten op een cultuurhistorische wandeling waar eeuwenoude verhalen weer tot leven komen.

Deze wandeling kadert in een historisch-ecologische studie van enkele oude bosgebieden in de Antwerpse Kempen. De studie wordt uitgevoerd door VUB en de UGent.

Praktisch

Zondag 7 november 2010, geleide wandelingen om 14.00u, 14.30u en 15.00u, afspraakplaats parking melkerijhoeve, Plataandreef, 2930 Brasschaat.

Kalender

september 2010 **Biodiversiteitstentoonstelling NALAH**
Parkenquête Halle-Hof, Zoersel

Zondag 19 september **Lancering fietstocht Landschapsbelevissen**
Molenfeesten Pulderbos, zie pagina 3

Zondag 25 september **Educatieve zaadoogstactie**
Zoerselbos, 9.00u tot 11.30u

Zondag 24 oktober **Dag van de Trage Weg, opening wandelpad**
Halse Bossen, Zoersel

Zondag 7 november **Cultuurhistorische boswandeling**
Peerdsbos Brasschaat

Zaterdag 20 november **Dag van de Natuur, zie pagina 2**

Zaterdag 19 februari **Themadag fauna-akkers en bijen**
Bethaniënhuis Zoersel

Regionaal Landschap de Voorkempen

... is een streek gekenmerkt door een zeer gevarieerd landschap met bossen, natuurgebieden, beekvalleien, heidegronden, uitgestrekte landbouwgebieden, en heel wat waardevol historisch erfgoed zoals kastelen en forten.

... is een samenwerkingsverband tussen de Vlaamse Overheid (Agentschap voor Natuur en Bos, Agentschap Ruimte en Erfgoed), de provincie Antwerpen, stad Antwerpen, Brasschaat, Brecht, Kalmthout, Kapellen, Malle, Ranst, Schilde, Schoten, Stabroek, Wijnegem, Wommelgem, Wuustwezel, Zandhoven en Zoersel, én een veertigtal verenigingen uit de sectoren natuur, landbouw, jacht, toerisme & recreatie.

... werkt aan de bescherming en het beheer van het landschap van de Voorkempen en het vergroten van draagvlak voor natuur- en landschapszorg.

Colofon

De Landschapskrant is een uitgave van het Regionaal Landschap de Voorkempen vzw.
V.u.: Leen Gielis, Regionaal Landschap de Voorkempen vzw, Kasteeldreef 55, 2980 Zoersel, T 03 312 87 11, info@rldevoorkempen.be, www.rldevoorkempen.be

Oplage: 171 000 ex
Redactie en lay-out: RL de Voorkempen vzw

Druk: Gedrukt met biologische inkt op FSC-gecertificeerd papier www.antilope.com

Het Regionaal Landschap wordt financieel gesteund door de Vlaamse Overheid (Agentschap voor Natuur en Bos, Agentschap Ruimte en Erfgoed), Provincie Antwerpen, de stad Antwerpen, de gemeenten Brasschaat, Brecht, Kalmthout, Kapellen, Malle, Ranst, Schilde, Schoten, Stabroek, Wijnegem, Wommelgem, Wuustwezel, Zandhoven en Zoersel.

De Landschapskrant wordt gratis verspreid bij alle inwoners van deze gemeenten en van de districten Deurne, Berendrecht, Zandvliet en Lillo van de stad Antwerpen.

Wil je ook de Landschapskrant ontvangen? Schrijf je dan in via onze website of via 03/312 87 11.

Meer weten over Regionaal Landschap de Voorkempen?
www.rldevoorkempen.be

